

PARTIJA POKERA S PISCEM ZA STOLOM

Isnam Taljić: *Vjetrometina*, Ljiljan, Sarajevo, 2004.

Osmi roman Isnama Taljića¹ *Vjetrometina* po mnogo čemu predstavlja osobenost u radu jednog od najplodnijih pisaca u recentnoj bošnjačkoj prozi i književnoj produkciji u BiH uopće. Osobenost njegovog najnovijeg romana ogleda se u inovantnosti vrlo širokog dijapazona koji se kreće od formalne, kvantitativne prirode do umjetničko-stilskih osobenosti duboko uronjenih u postmoderne karakteristike, prepoznatljive u radu rijetkih autora kod nas.

Kompozicijski je Taljić zamislio i realizirao svoj posljednji roman kao mozaik. Mozaik koji podsjeća na sklapanje karata u pokeru u kojem se na jednom mjestu sastaje najača kombinacija. Poker asova (kečeva) sa petom nekad neznatnom, a nekad presudnom kartom (likom).

Upravo četiri asa sačinjavaju osnovu oko koje se pleće roman i kroz koji se otkriva sva tegoba vremena nazvanog jednim imenom – vjetrometina. Doktor Herosch, veterinar Pavelić, apotekar Marjan i muzičar Tibor Dora, okosnica su priče smještene u bosanskoj čaršiji, koja se, po autoru, zvala Vlasenica.

Čudan splet životnih okolnosti zarobio ih je u ovom mjestu, kojim neprestano struje (ili pušu) različiti vjetrovi. Osmica Hadžiosmanović je samo tačka koja se nalazi na presjeku dijagonala ovog kvadrata.

Uokvireni Vlasenicom kao prostorom i vremenom poslije Drugog svjetskog rata, ovi likovi se kreću, s jedne strane, posve sputani, jer su neka vrsta ratnog plijena, slučajno su preživjeli, a opstaju zahvaljujući činjenici da je riječ o deficitarnim kadrovima u komunističkoj Jugoslaviji a, s druge strane, riječ je o posve slobodnim ljudima, jer isijavaju aristokratsku nadmoć u banaliziranom sistemu koji su komunisti nametnuli.

Svijet kojim ih je okružio, Taljić je brižljivo secirao. S jedne stane, riječ je o pomalo fantazmagoričnim likovima kakva je prelijepa begovica Nefisa, gotovo vantjelesna Zaimaginica, do surovo realnih likova ugrađenih u službe UDB-e, KOS-a, kakvi su Novak Matrak, Kubradović Dragivoj, Perendić Aleksa, Čolić Borivoj i njima slični.

U takvom okruženju, metodom listanja karata u pokeru, Taljić nudi njihove životne sudbine, s jedne, i relacije uspostavljene u komunističkoj Jugoslaviji, s druge strane.

Tako, naprimjer, o doktoru Heroschu saznajemo da je zarobljen s propašću Njemačke u Drugom svjetskom ratu: «Herosch je bio plijen Demokratske Narodne Republike Jugoslavije prenijet u naslijeđe Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji.

Ratni zarobljenik. On je tvrdio da je – kad je već zarobljenik – poratni. Predao se nakon što su ga već mjesecima skrivali Bošnjaci u popaljenoj Cerskoj. I ne samo da je to bilo poslije 9. maja 1945. godine, Dana pobjede nad fašizmom u svijetu, nego i nakon 15. maja 1945., kad je smatrano da je i u Jugoslaviji pobijeđen fašizam. Prijavio se sam, misleći da se ne predaje nego da pristupa svojim. Mahao je crvenom knjižicom Komunističke partije Njemačke na svoje ime».

Događanja iz njegovog života prije dolaska na front u Jugoslaviju i kasnije na službu u Vlasenicu, saznat ćemo novim listanjima karata: «Herosch je u Lintzu počeo studirati medicinu. Ali, neimaština i zaluđenost komunističkom idejom su učinili da prekine studije i golu egzistenciju nastavi kao čistač ulica. Svaki posao je častan, a taj je još i dobro plaćen, pa se uznadao da će ušparati i moći nastaviti svoj san o medicini...

Doktor medicine Otto von Lemel, opijen šampanjcem na nacističkoj večerinki, kasno je pritisnuo kočnicu. Brezova metla je odskočila od pokockanog trotoara. Krv se izmješala s vriskom lijepe baronice i škripom automobilske kočnice.

Koji trenutak poslije, jedino je stari doktor bio pri svijesti u automobilu koji je jurio ka vili *Lamel*... Stanje mladog smetljara se polahko

poboljšavalo. Čuveni doktor je uložio svu umješnost. Mladiću je spasio zgnječenu nogu, ali ne toliko da ne bi morao othramati ostatak života».

Na sličan način je Taljić gradio i ostala tri ključna lika romana *Vjetrometina*.

Ali, bilo bi nepravедno ne zastati na, uslovno rečeno, drugoj liniji ili, bolje rečeno, ravni romana. Riječ je o načinu na koji je bila organizirana komunistička vlast.

Ovdje želimo podsjetiti da je ovaj period, uostalom, kao i druga vremena u BiH, ostao neprelomljen u literaturi, jer je agresija uslovlila promjenu književnih tema i ono što je komunizam ostavio za sobom na prostorima naše zemlje ostalo je, u književnom smislu, gotovo netaknuto. Zato ovaj roman doživljavamo i kao doprinos rasvjetljavanju te teme, jer je, prema autoru ovog djela, poznavanje tog razdoblja ključ za razumijevanje procesa koji su dogodili u posljednjoj deceniji 20. stoljeća.

Naime, iz romana *Vjetrometina* možemo iščitati da je saradnja ustaša i četnika postojala i u Drugom svjetskom ratu. Zatim, u romanu se podastiru činjenice da je po okončanju spomenutog rata četnička infrastruktura zamijenila ornamentiku i nastavila živjeti sa istim ciljevima koji su zacrtani nekad davno. Postavljanje ljudi na ključna mjesta, njihova uvezanost, način eliminacije muslimana itd., dobili su u romanu bitan prostor i značajan su doprinos razumijevanju događanja u predhodnom stoljeću.

Međutim, autor je ostavio prostora da se ovaj roman čita i na druge načine. Postmodernističkim elementima: uvođenjem autora među likove romana, pseudofakti, pseudodokumenarnost i sl., Taljić je ostavio djelo posve otvorenim za čitaoca i nema sumnje da će naići na najrazličitija čitanja.

Kao što je Milan Kundera, nakon više od dvadeset godina književnog rada, *sišao* među svoje likove, isto to čini i Isnam Taljić u svom osmom romanu. Evo tog odlomka u djelu:

«Kad je naišao pored Taljića kuće, na čijem je zidu bilo nekad ljetno kino, izljubio se sa Ibrahimom Taljićem i pomilovao dječaka koji

se držao ocu uz nogu.

– Ovo je tvoj sin?

Ibrahim je potvrdio glavom, a doktor Herosch kazao:

– Narastao mnogo, Isname!

Tako se sjetio imena pisca ove knjige, iako sam imao samo ni godinu i po kad je otišao iz Vlasenice, a ime su mi izokretali svi redom, od profesora u školi do raznoraznih šalterskih službenica... Tako sam i ovaj roman prepisao iz babinog šnajderskog dućana, gdje su se okupljali lovci i pričale nevjerovatne priče, koje nisu bile samo lovačke».

Ostaje da zaključimo kako je Isnam Taljić, svojim posljednjim romanom, još jednom demonstrirao raskošan spisateljski talent, obogaćujući najnoviju bošnjačku prozu zaista izuzetnim književnim ostvarenjem.

Mirzet HAMZIĆ

Bilješke:

¹ Isnam Taljić rođen je u Vlasenici 1954. godine gdje je živio do 1992. godine i radio kao reporter i urednik u dnevnom listu *Oslobođenje*. Više puta nagrađivan za književnost i novinarstvo. Uređivao je i lektorirao veliki broj knjiga i objavio preko 300 recenzija. Ovo mu je četrnaesta objavljena knjiga i osmi roman. Najznačajnija djela: *Progonjenik i bogorodica* (1984.), *Noć bez zore* (1985.), *Čovjek koji popravljva vrijeme* (1985.), *Sezonac* (1988.), *Drvored srebrenih nevjesta* (1989.), *Množina crvenih snovanja* (1989.), *Nema nama života bez Bosne* (1993.), *Tigar* (1994.), *Muhadžiri* (1994.), *Roman o Srebrenici* (1998.), *Put iz Mekke* (2001.), *Kuća na Drini* (2003.) i druga. Radi kao urednik u sedmičnim novinama *Ljiljan*